

CZU 023.5.085:004

INCLUZIUNEA DIGITALĂ A PERSONALULUI DE SPECIALITATE DIN BIBLIOTECI: COMPETENȚE, ÎNVĂȚARE ORIENTATĂ (comunicare prezentată în cadrul Forumului Managerilor din Sistemului Național de Bibliotecii, 4 noiembrie 2020)

Ludmila CORGHENCI,
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul reflectă inițiativele cheie din cadrul priorității profesionale ale anului 2021 – incluziunea digitală a personalului de specialitate din biblioteci. Dintre acestea autorul specifică: elaborarea și implementarea standardelor de competență digitală a personalului, centrarea procesului educațional de caracter non/formal și informal pe domeniile de competențe digitale, instituționalizarea educației informale etc.*

Cuvinte-cheie: *incluziunea digitală, standarde de competență digitală, educația informală, lecturi profesionale.*

Abstract: *The article reflects professional priority of the year 2021 - the digital inclusion of specialized library staff. Among key initiatives the author specifies: elaboration and implementation of standards of library staff digital competence, the centering of educational process of non formal and informal character on the field of digital competence, the institutionalization of informal education, etc.*

Keywords: *digital inclusion, digital competence standards, informal education, professional reading.*

Daniel Pink, autor și gânditor american, împarte ultimii 150 de ani ai omenirii în 3 ere: *industrială* (personajul principal era muncitorul, ale căror însușiri principale erau forța fizică și tăria de caracter); *informațională* (se centrează pe cel care muncește cu informația, cunoștințele); *conceptuală* (se centrează pe cei care transformă cunoștințele în cunoaștere, în impact/rezultat, pe cei care sunt personaje creative, empatică, afective) [3, p. 64-65].

Dezvoltând ideea gânditorului american, menționăm că în perioada de criză – oamenii/utilizatorii bibliotecii apreciază mult *empatia* – capacitatea de a înțelege și de a simți emoțiile și gândurile unei persoane, ca și cum le-am trăi noi. Profesiunea de bibliotecar este una interrelaționistă, decât ar trebui să vorbim mai mult despre

o conduită empatică a personalului de bibliotecă: capacitatea de autoanaliză, de autoexaminare a modului de a comunica cu utilizatorii și colegii; capacitatea de a fi deschis către comunicare cu utilizatorii, încurajându-i astfel să se apropie de bibliotecar, de a-i trata echitabil, demonstrând o atitudine pozitivă față de ei; capacitatea de a se adapta la modul de comunicare al utilizatorului, ținând cont de trăsăturile lui de caracter, de particularitățile individuale și de vârstă; capacitatea de a asculta utilizatorii, manifestând interes pentru discursul și opiniile lor; capacitatea de a observa cu atenție indicii nonverbal ai utilizatorilor - pentru a le înțelege mai bine starea sufletească, necesitățile, dorințele și altele.

În acest context mai abordăm, doar tangențial, o problemă – necesitatea *exis-*

tenței/dezvoltării conduitei empatică ale liderilor/managerilor din biblioteci – condiție a funcționării/optimizării relațiilor cu subordonații și a comunicării eficiente. Este o temă de discuție, reflectare în alt context.

De ce „Incluziunea digitală a personalului de specialitate din biblioteci” – prioritatea anului 2020?

Viața noastră profesională devine tot mai virtualizată, tot mai „onlinezată”... Tot mai des folosim termenul „competențe digitale”, ori ar fi mai relevant să ne axăm pe *incluziunea digitală* a personalului de specialitate din biblioteci. A fi inclus digital în lumea de astăzi nu presupune doar deținerea abilităților/deprinderilor de a accesa/utiliza tehnologiile informaționale și comunicaționale, ci și cunoștințe, abilități și atitudini adecvate integrării acestora în servicii, produse de bibliotecă, transferul acestora către utilizatori.

Reieșind din prevederile Strategiei IFLA 2019-2024, dar și ale Cadrului european de referință privind competențele cheie pentru învățare pe tot parcursul vieții (2, 3, 6), incluziunea digitală este parte integrantă a „Pilonului european al drepturilor sociale”, care prevede că „orice persoană are dreptul la educație, formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții, favorabile incluziunii și de înaltă calitate, pentru a dobândi și a menține aptitudini care îi permit să participe deplin în societate și să gestioneze cu succes tranzițiile pe piața forței de muncă” [6].

Astfel, incluziunea digitală a persoanei „implică utilizarea cu încredere, critică și responsabilă a tehnologiilor digitale, precum și utilizarea acestora pentru învățare, la locul de muncă, și pentru participarea în societate. Ele includ alfabetizarea în dome-

niul informației și al datelor, comunicarea și colaborarea, educația în domeniul mass-mediei, crearea de conținuturi digitale (inclusiv programarea), siguranța (inclusiv bunăstarea digitală și competențele legate de securitatea cibernetică), chestiunile legate de proprietatea intelectuală, precum și soluționarea problemelor și gândire critică” [6]. Personalul de specialitate din biblioteci trebuie să înțeleagă modul în care tehnologiile digitale pot sprijini comunicarea, creativitatea și inovarea și să fie conștienți/să aplice oportunitățile oferite. Este vorba de înțelegerea principiilor generale, mecanismelor, logicii, funcțiilor tehnologiilor digitale. În același timp, cadrul de referință european ne orientează pentru o abordare critică a valabilității, fiabilității și impactului informațiilor și datelor, pune la dispoziție prin mijloace digitale, utilizarea etică și corectă a acestora. Incluziunea digitală presupune susținerea cetățeniei active, colaborarea cu colegii și membrii comunităților servite, realizării obiectivelor personale și sociale. Este vorba și despre educarea/formarea unei atitudini reflexivă și critică, deschisă și orientată spre viitor [6].

Relaționând cele menționate mai sus cu domeniile activității bibliotecare, conchidem că incluziunea digitală a bibliotecarului include: informarea și gestionarea informației; comunicarea digitală; crearea/utilizarea de conținuturi digitale; siguranță în utilizarea echipamentelor digitale; rezolvarea problemelor; respectarea normelor etice și legale în spațiul digital și altele.

În continuare sunt prezentate (succint) inițiativele cheie, de reper, propuse pentru această prioritate a anului profesional 2021:

Repere. Inițiative cheie	Argumente/Componente	Responsabilități
Elaborarea și implementarea standardelor de competență digitală a personalului de specialitate din biblioteci	<ul style="list-style-type: none"> ▪ competențe digitale – pentru a face față provocărilor erei conceptuale; ▪ două aspecte: parte integrantă a competențelor profesionale și suport necesar în dezvoltarea competențelor utilizatorilor; ▪ context comunicațional (fondatori, comunitate servită, cea profesională, parteneri etc.); 	CBN Comisia Formare profesională Continuă din cadrul ABRM Centrele bibliotecare economice naționale, departamentale, teritoriale

<p>Centrarea procesului educațional de caracter non/formal și informal pe domeniile de competențe digitale</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ două aspecte: parte integrantă a competențelor profesionale și suport necesar în dezvoltarea competențelor utilizatorilor Informarea, gestionarea informației (navigarea, căutarea și filtrarea informațiilor, Evaluarea informațiilor, Stocarea și preluarea informațiilor etc.); ▪ Comunicarea digitală (interacțiune prin tehnologii, partajarea informațiilor și a conținutului, Implicarea „cetățeniei” online, netiquette); ▪ Crearea de conținuturi digitale (blog-uri, conturi pe rețele, baze de date (de ex. repoziatorii), biblioteci digitale, drepturi de autor și licențe etc.); ▪ Siguranță în utilizarea echipamentelor digitale (dispozitive de protecție, protejarea datelor de caracter personal, protejarea sănătății, protejarea mediului etc.); ▪ Rezolvarea problemelor (identificarea nevoilor și a răspunsurilor tehnologice, inovarea și utilizarea creativă a tehnologiei, identificarea lacunelor de competență digitală și altele); ▪ Respectarea normelor etice și legale în spațiul digital (riscurile asociate distribuirii informațiilor cu caracter personal în Internet, instrumentele pentru depistarea plagiatului, prevederile legislației în domeniul protecției în mediul digital etc.). 	<p>Centre educaționale de formare continuă (educație continuă formală), centrele biblioteconomice – furnizori de programe educaționale non-formale. Fondatorii bibliotecilor, managerii superiori, personalul de bibliotecă</p>
<p>Educarea informală a personalului de specialitate din biblioteci: responsabilitate personală și managerială; instituționalizarea acesteia</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ recunoașterea faptului că educația informală este o componentă fundamentală a procesului de formare continuă – orientare pentru instituționalizarea/oficializarea educației informale în biblioteci; ▪ promovarea/ educarea pentru lecturile profesionale de încredere, de autoritate; a încuraja specialiștii să gândească, să analizeze, să discute despre experiențele proprii ori aflate prin lecturi profesionale; ▪ este necesar de a orienta și monitoriza lecturile profesionale în cadrul activităților educaționale, discuțiilor metodologice prin prezentări de surse, schimb de opinii, diseminarea unor liste cu caracter de recomandare (vă aduceți aminte – Clubul bibliografilor, Clubul biblioteconomiștilor etc.) Evident, se va ține cont de caracterul interdisciplinar al lecturilor profesionale a personalului de specialitate din biblioteci (management, dezvoltare profesională, marketing, beletristică etc.); ▪ cunoașterea, promovarea bunelor experiențe la acest capitol (prin publicații, mai ales recenzii, comunicări); ▪ învățarea de tip informal conferă bibliotecarului posibilitatea de a interioriza și a exterioriza atitudini, comportamente, sentimente etc. 	<p>Centrele biblioteconomice naționale, departamentale, teritoriale</p>

Dezvoltarea suportului documentar/ educațional în sprijinul incluziunii digitale a bibliotecarului	<ul style="list-style-type: none"> ▪ manuale, ghiduri practice ▪ e-Portofolii (a se vedea http://resurse.bnrm.md/ro/for-public-libraries/resource-center) ▪ curriculum ▪ tutoriale ▪ etc. 	Centrele biblioteconomice naționale, departamentale, teritoriale
Augmentarea lecturilor profesionale; resurse biblioteconomice în Acces Deschis	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Repozitoriul Tematic Național Mold-LIS (lecturi, integrarea publicațiilor, dezvoltarea competențelor de utilizare) ▪ Repozitoriul Tematic Internațional e-LIS http://eprints.rclis.org/help/index.html ▪ Repozitorii instituționale ▪ Instrumentul Bibliometric Național https://ibn.idsi.md/ro ▪ reviste de specialitate ▪ altele 	Centrele biblioteconomice naționale, departamentale, teritoriale. Personalul de specialitate
Optimizarea rolului educațional al centrelor biblioteconomice. Prezențe la nivel de rețea și național	<ul style="list-style-type: none"> ▪ eficientizarea conținutului Ofertei educaționale integrate (elaborată la nivel național) ▪ centrarea eforturilor în sprijinul rețelelor/ țintă de biblioteci etc. (diseminarea operativă a informației, neticheta) 	Centrele biblioteconomice naționale, departamentale, teritoriale.

Exprimăm ferma convingere, că cei care au îmbrățișat această profesiune, pot schimba situația. De ce este nevoie? Da, este nevoie de tehnologie înaltă, performantă. Dar aceasta nu este de ajuns. Este important ca bibliotecarul să fie creativ, să fie capabil de a născoci o poveste bună, atractivă și de a face legătura, a combina idei aparent fără legătură între acestea.

O succintă istorioară în acest context: în anii 70 la posturile TV din SUA era difuzată o reclamă caraghioasă: Un personaj se plimbă visător, mâncând încet dintr-un baton de ciocolată. Altcineva, la fel de absent, se plimbă mâncând unt de arahide. În cele din urmă cei doi se ciocnesc. Primul se plânge: mi-ai murdărit ciocolata de unt de arahide. Cel de-al doilea: Iar tu mi-ai pus ciocolată în untul de arahide. Care este concluzia? A fost descoperită o capodoperă: Ciocolată cu unt de arahide! O invenție!

Deci, tehnologia este esențială, dar oa-

menii fac diferența. Chiar în situații dificile, provocate de criza pandemică, este important de a identifica posibilități de dezvoltare continuă a competențelor personalului de specialitate din biblioteci. În era vitezei și comunicării, care a transformat radical societatea, biblioteca/bibliotecarul este obligat să țină pasul cu schimbările mediilor de influență. Este vorba despre incluziunea digitală a bibliotecarului, care prevede competențe de mânăuitor de tehnologii informaționale, creator de conținuturi digitale, comunicator virtual și altele. Toate acestea sunt obținute/dezvoltate prin educația/formarea continuă profesională, inclusiv la distanță. Bibliotecarul/biblioteca trebuie să facă față exigențelor acesteia: suport tehnic/tehnologic adecvat, mânăuirea aplicațiilor informaționale, atitudine responsabilă privind dezvoltarea competențelor, accentuarea educației informale, capacități de analiză și sinteză.

Referințe bibliografice:

1. BARTHEL, Martin. Învățături din Proiectul EDUcitizens. [citat 29 mai 2020]. Disponibil: <https://epale.ec.europa.eu/ro/blog/educatie-participativa-ce-ar-putea-insemna-acest-lucru-cateva-invata-turi-din-proiectul>
2. FERRARI, Anuska. DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe. European Commission, 2013.[citat 29 mai 2020]. Disponibil: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a410aad4-10bf-4d25-8c5a-8646fe4101f1/language-en>
3. IFLA Strategy 2019-2024. [citat 29 mai 2020]. Disponibil: <https://www.ifla.org/strategy>
4. PINK, Daniel H. O minte cu totul nouă. București, 2015. 302 p. ISBN 978-606-588-736-7.
5. PRIORITĂȚILE Uniunii Europene pentru educația și formarea profesională. [citat 6 august 2020]. Disponibil: https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-vocational-education-and-training-vet_ro
6. RECOMANDAREA Consiliului Uniunii Europene din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. [citat 9 februarie 2021]. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32018H0604(01))
7. STANDARDE de competențe digitale pentru cadrele didactice din învățământul general. Aprob. prin ordinul nr. 862 din 7 septembrie 2015 al Ministerului Educației. Chișinău, 2015. 8 p. [citat 29 mai 2020]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/cnc4_finalcompetente_digitale_profesori_22iulie2015.pdf
8. ȚĂȚU, Anatol. Instruirea orientată spre acțiune: concept actual pentru învățământul vocațional-tehnic. [citat 29 mai 2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/36_38_Instruirea%20orientata%20spre%20actiune_concept%20actual.pdf